

Однолько І. В., к.ю.н.,
Бутакова М. В., **Карповська Г. О.**, магістранти,
Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпропетровськ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ПОШКОДЖЕННЯМ ОБ'ЄКТІВ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ, ВЧИНЕНИХ НЕПОВНОЛІТНІМИ

Останнім часом на території України було вчинено ряд резонансних злочинів, пов'язаних з розукомплектуванням опор ліній електропередач. Задля матеріального збагачення зловмисники підшують електроопори в малолюдних місцях і знімають металеві конструкції. Такі дії призводять до знеструмлення населених пунктів і створюють загрозу функціонуванню систем життєзабезпечення громадян. Крадіжки з об'єктів електроенергетики приносять не лише незручності споживачам електроенергії, які можуть залишитися на тривалий час без світла, а й вимагають від держави значних фінансових витрат для проведення відновлювальних робіт [1].

Чинним законодавством передбачена кримінальна відповідальність за скоєння подібних злочинів. Санкція статті 194–1 (Умисне пошкодження об'єктів електроенергетики) Кримінального кодексу України передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк від 3 до 10 років [3].

Вчинювані в Україні кримінальні правопорушення за ст.. 194–1 КК України можуть бути пов'язані з пошкодженням наступних об'єктів електроенергетики: електрична станція (крім ядерної частини атомної електричної станції); електрична підстанція, підключена до об'єднаної енергетичної системи України; електрична мережа, підключена до об'єднаної енергетичної системи України; котельня, підключена до магістральної теплової мережі; магістральна тепла мережа; споруди альтернативної енергетики [2, 4].

Як відомо, найбільш доступними для крадіїв є лінії електропередач та трансформаторні підстанції, які розташовані на віддалених від населених пунктів територіях або в малолюдних місцях, а тому випадки втручання зловмисників у їх роботу, на жаль, є непоодинокими.

До того ж викрадення об'єктів електроенергетики на сьогоднішній день дуже часто здійснюють неповнолітні. Н. С. Скрипнікова виділяє злочинність неповнолітніх як окремий вид злочинності, оскільки вона обумовлюється особливостями несформованої психіки неповнолітніх та мотивації вчинюваних ними злочинів [5, с. 228]. Разом з тим Т. С. Чебикіна стверджує, що саме даний вид злочинності є повноцінним показником загальної злочинності [6, с. 131].

Н. С. Скрипнікова вважає, що в основі формування антисоціальної поведінки у неповнолітніх лежить нагромадження особистісних деформацій

у сферах потреб, інтересів та ціннісних орієнтирів [5, с.230]. Авторка зауважує на проблемі безконтрольного потоку інформації з екранів телевізорів та мережі Інтернет.

Н. А. Тітова також наголошує на тому, що несформованість психіки характеризується тим, що для правомірної поведінки неповнолітнім необхідне прийняття правомірних рішень та правильна побудова правовідносин, що можливе лише при наявності життєвого досвіду [7, с. 348].

Втрата позитивного впливу родини, невдачі у школі, а також зближення з негативною групою однолітків, як взаємодіючий механізм із цих трьох елементів, породжує девіантну поведінку підлітків, що найчастіше проявляється у схильності до вчинення хуліганських дій. Крім того, існує певний перелік психологічних особливостей неповнолітніх, що при негативному акценті та впливу ззовні можуть перетворитися на причину виникнення мотивацій на вчинення корисливих злочинів, в тому числі і на викрадення об'єктів електроенергетики, оскільки дані злочини у більшості випадків пов'язані із так званою «вуличною злочинністю». Такими рисами є 1) емоційна лабільність; 2) необ'єктивна оцінка своїх можливостей; 3) схильність до ризику; 4) навіюваність; 5) агресивність та жорстокість [7, с. 349].

О. Г. Рєпіна та Т. В. Єрошкіна у своїй роботі згрупували детермінанти девіантної поведінки неповнолітніх. Вони визначили, що відносини у сім'ї, школі та найближчому оточенні – це лише друга група чинників, а першою та найвпливованішою групою є біолого-генетичні чинники – алкоголізм та наркоманія батьків, їх психічні хвороби тощо [8, с. 9]. Крім цих груп також виділяють: 1) економічну; 2) психологічну; 3) політичну; 4) соціальну [9]; 5) моральна [10, с. 23].

Високим рівнем латентності характеризується злочини, що вчинюються неповнолітніми і посягають на власність. Так, наприклад, злочини, передбачені ст. 194–1 КК України передбачає умисне пошкодження об'єктів електроенергетики. Для ефективного розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з пошкодженням об'єктів електроенергетики, вчинених неповнолітніми можливе за умови обов'язкового врахування слідчими ряду особливостей, без яких дане розслідування не принесе результатів, а саме: розпочинати огляд місця події, якщо воно безпосередньо пов'язане з об'єктом електроенергетики, слідчий повинен лише впевнившись у тому, що перебувати на місці події членам слідчо-оперативної групи безпечно, крім цього результативність огляду місця події, проведення інших слідчих дій, може значною мірою залежати від залучення слідчим відповідних спеціалістів з необхідними технічними засобами [1]. Крім того, після отримання певних даних на підтвердження того, що кримінальне правопорушення

вчинене неповнолітніми, необхідно враховувати особливості спілкування та психології неповнолітніх, що є неабиякою складністю.

Однак, на сьогодні актуальним залишається питання додержання вимог чинного законодавства України органами внутрішніх справ при реєстрації, розгляді та вирішенні заяв і повідомлень про злочини умисного пошкодження об'єктів електроенергетики.

Література

1. Вишня В. Б., Мирошниченко В. О., Сторожко С. В. Методика виявлення та розслідування викрадення електроенергії : методичні рекомендації. – Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. Справ, 2010. – 64 с.
2. Про електроенергетику: Закон України № 575/97-ВР від 16 жовтня 1997 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/575/97-%D0%B2%D1%80/para0648#0648>.
3. Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів: Закон України № 2480-VI від 9 липня 2010 року [Електронний ресурс] // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2480-17/page2>.
4. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – 5-те вид., допов. –Х.: Право, 2013. Т. 2 : Особлива частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. – 2013. – 1056 с.
5. Скрипнікова Н. С. Кримінологічні особливості злочинів, вчинювані неповнолітніми особами жіночої статі // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – № 1. – 2011. – С. 228–233.
6. Чебикіна Т. С. «Про сучасний стан проблеми профілактики злочинності серед дітей в Україні» // Вісник Дніпропетровського університету ім. Альфреда Нобеля; Серія «Юридичні науки». – 2011. – № 1 (1). – С. 137–140.
7. Тітова Н. А. «Психологічні особливості неповнолітніх правопорушників» // Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПНУ. – С. 345–352.
8. Аршава І. Ф., Репіна О. Г., Єрошкіна Т. В. Деякі психологічні аспекти злочинності неповнолітніми // Медична психологія № 1. – 2011. – С. 8–13.
9. Репіна О. Г., Аршава І. О., Амінева Я. Р. Особливості психологічного здоров'я неповнолітніх злочинців // Зб. наук. праць «Педагогіка вищої та середньої школи». – Кривий Ріг: СПД Щербанюк, 2010.– С. 417–424;
10. Балабанова Л. М. Судебная психопатология: вопросы определения нормы и патологии.– Днепропетровск: Сталкер, 1998.– 427 с.